

“Zie mij! Hoor mij!”

Invitational Seminar op 19 mei 2022
met vingeroefeningen voor de praktijk (online) op 23 mei 2022

DE INTERESSE¹

In de toeslagenaffaire heette het uiteindelijk dat alle elende te wijten was aan het ontbreken van ‘de menselijke maat’. Daar is veel voor te zeggen maar wij denken dat het eigenlijk ook nog een slagje anders en ernstiger ligt. Wat degenen die van hulp afhankelijk zijn, ervaren, weten, zeggen over wat werkt en waar is en wat niet, heeft – onverlet alle positieve en belangrijke ontwikkelingen op het gebied van participatie en invloed – tóch te vaak onvoldoende gewicht. En dat is nadelig voor de kwaliteit van hulp: goede zorg zonder die bijdrage is moeilijk denkbaar. De menselijke maat hanteren, staat of valt met het ophalen van de ervaring, het perspectief, de stem, het verhaal van degene die zorg nodig heeft.

De zachte stem, maar ook de heel luidruchtige, de schreeuwende, de klagende, wordt uiteindelijk nauwelijks gehoord. Niet omdat zorgverleners, kwaliteitsmedewerkers en bestuurders het niet zouden willen. Maar omdat we vaak onthand zijn in het tot spreken krijgen van die stem en onszelf tot luisteren krijgen (in de praktijk en in onderzoek). En wel op zo’n manier dat het

daadwerkelijk doordringt tot ons denken en handelen. Dat is dan ook het thema van dit speciale Invitational Seminar. Hoe horen we de stem van binnenuit, hoe komen we het perspectief van de betrokkenen op het spoor, hoe kunnen we zo goed mogelijk begrijpen wat de ander begrijpt, ziet en beleeft, hoe kunnen we tot ons door laten dringen wat de stemloze zorgvrager doorstaat, hoe kunnen we dat alles niet alleen achterhalen en begrijpen maar ook honoreren in de zorg die we geven? En, andersom, wat belemmert ons?

Het blijkt écht moeilijk te zijn: werkelijk vrij, geïnteresseerd en onderzoekend kijken van binnenuit, kritisch maar vanaf de positie van de zorgontvanger. Terwijl het zo leerzaam en behulpzaam kan zijn. Terwijl het zo veel recht doet aan de zorgontvanger. En terwijl het zo veel leed voorkomt.

Het vraagstuk speelt niet alleen in de toeslagenaffaire. In de ggz zien we dat patiënten en familieleden erom smeken (om niet te zeggen: ervoor vechten) dat ze werkelijk serieus genomen en begrepen worden, in de wereld van

---

¹ Foto voorzijde: © Matthew Mazzotta, *Home*, Tampa International Airport, Florida.

dementie groeit het besef hoe belangrijk het is om te kunnen begrijpen wat onbegrijpelijk lijkt, in de jeugdzorg is de almaar terugkerende vraag wat ingewikkelde jongeren, zichzelf snijdende meisjes of gewelddadige tieners ervaren en bedoelen met hun gedrag, zo tasten we vaak ook in het duister over hoe zorgmijders de wereld beleven, wat het betekent om te leven in armoede en onzekerheid, hoe het was om zwaar onder corona te lijden of hoe mensen die populistisch stemmen hun leefwereld interpreteren. Soms hebben we vermoedens, vaak schieten we (te) snel door naar een interventie.

We zijn geneigd én vaak opgeleid om als een buitenstaander te kijken, met afstand en aan de hand van vragenlijsten onderzoek te doen of te gaan luisteren met een vooraf bepaalde interesse. Zeker, er worden ook verhalen verzameld – ter onderbouwing van interventies, ter bevordering van de participatie of om ons te verantwoorden – maar het vraagt nogal wat om daarin niet slechts onze eigen interesses terug te lezen: wat heeft de zachte stem ons te zeggen en hoe kunnen we deze beter verstaan?

Op dit Invitational Seminar zoeken we antwoorden op deze vragen en laten we aan de hand van uniek onder-

zoeksmateriaal zien hoe wij dat doen: ‘de blik omkeren’. We doen dat in vier stapjes:

- 1) begrijpen wat het is en wat het vergt,
- 2) voor je zien hoe het concreet in zijn werk gaat,
- 3) met elkaar uitzoeken of je het ook zou willen
- 4) en ten slotte concreet maken wat ervoor nodig is om het te doen.

We doen dat aan de hand van lezingen die wetenschappelijk up-to-date zijn, van voorbeeldig onderzoek dat laat zien hoe het kan en wat het brengt en aan de hand van fragmenten uit documentaires en literatuur waarin zorgontvangers aan het woord komen.

Presentie is een door en door relationeel ingerichte zorgpraktijk die gaat voor zorg die aansluit en afstemt, die nabij is en met liefde gegeven wordt. Daarom promoot zij het ‘perspectief van binnenuit’ en daarom vraagt ze aandacht voor de ‘omgekeerde blik’. Wie begrijpt dat goede zorg aansluit, die begrijpt dat we het binnenperspectief niet kunnen missen. Ze heeft er ruimschoots ervaringen mee die het verdienen gedeeld te worden en die anderen kunnen inspireren en de zorg zullen verbeteren. Een blik in het laboratorium van de Stichting Presentie en op wat daar voortdurend uitgedroefd wordt.

PROGRAMMA

1. **Begrip** – We beginnen met op te helderen waar het ons om te doen is, waarom dat van belang is en waarom het niet eenvoudig is: het ophalen van de ervaring, het perspectief, de stem, het verhaal van de cliënt, de patiënt, de bewoner, de jongere, et cetera.
2. **Beeld** – Voor dat ophalen is er niet één recept. Er zijn wel allerlei manieren beschikbaar en daar zullen we er, in de tweede stap, een aantal van presenteren aan de hand van door Stichting Presentie en anderen verricht onderzoek. Waar dat kan, is er op een open en belangstellende manier naar vragen een goede manier. Waar zorgontvangers het woord nemen of in de pen klimmen, kan wat ze willen zeggen worden opgehaald door de manier te onderzoeken waarop ze het zeggen. Op zoek gaan naar verhalen betekent ingaan op de uitnodiging de leefwereld van de ander binnen te treden. Iemand met een haperend brein langdurig volgen en daarbij niet alleen de ander waarnemen maar ook met hem of haar contact maken, geeft veel te zien, te denken en te doen. Ook als iemand zwaar meervoudig gehandicapt is, is geduldig blijven zoeken naar diens perspectief de moeite meer dan waard.
3. **Willen** – Als derde stap verkennen we met elkaar wat deze manieren van onderzoek doen zouden kunnen betekenen voor professionals en organisaties in zorg en welzijn die weten dat zij voortdurend geduldig hebben te onderzoeken waar de ander uithangt, wat voor hem of haar op het spel staat en wie ze voor die ander kunnen zijn. We betrekken daarbij de ervaringen van deelnemers in de eigen organisatie.
4. **Hoe** – Ten slotte zullen we een begin maken met een bespreking van hoe het zou kunnen en wat daarvoor nodig is. Kort na het *Invitational Seminar* bieden we daarover een *appetizer* met concrete vingeroefeningen voor de praktijk. Voor meer informatie: zie hieronder.

Deelnemers

Het seminar richt zich op organisaties in zorg en welzijn voor wie het gaat om de zorgontvanger en diens ervaring, perspectief, stem, verhaal, en die ook weten dat dit gemakkelijker gezegd dan gedaan is, en in het bijzonder op professionals, leidinggevendenden, kwaliteitsmedewerkers, onderzoekers en bestuurders.

Formule

- We kiezen een brede insteek: je begrip, je gevoelens, je verbeelding, je moraal, je wil en je inventiviteit. We bieden up-to-date inzichten, treffende voorbeelden uit de praktijk, uit onderzoek, uit documentaires of films. We maken het praktisch zodat wie aan de slag wil, verder kan.
- We beperken ons niet tot één domein (ouderen, jongeren, psychiatrische patiënten etc.) maar we proberen breed te kijken.
- We slaan acht op het microniveau van de individuele zorgontvanger tot het macroniveau van de burgers die zich niet gezien en gehoord weten.

- We werken één hele dag geconcentreerd door in afwisselende werkvormen en tanken bij voor maanden. Dat is het idee en zo deden we het al eerder.

Opbrengst

Een seminar dat poogt de blik te verruimen, dat je attendeert op je blinde vlekken, dat stimuleert en op ideeën brengt.

Invitational Seminar

Datum: 19 mei 2022
Tijd: 9.30 – 17.00 uur
Plaats: Koningshof Doorn

Vingeroefeningen voor de praktijk (online)

Datum: 23 mei 2022
Tijd: 13.30 – 15.00 uur

Contact

Judith Leest, Stafid | onderzoeker Stg. Presentie
+31 (0)6 10917224 | j.leest@presentie.nl
www.presentie.nl

Invitational Seminar: wat is dat?

Stichting Presentie verzorgt gewoonlijk eens per jaar een zogeheten Invitational Seminar. Daar gunt ze een select gezelschap een exclusieve blik in haar keuken: aan welke innovaties wordt er gewerkt, hoe zijn deze theoretisch en praktisch ontworpen, waarom die vernieuwing en wat mag je er praktisch van gaan verwachten? Het gaat dan om ideeën waarmee ze niet of nog nauwelijks naar buiten is getreden maar die - behalve opwindend nieuw - ook veelbelovend en stimulerend zijn. Meestal is het work-in-progress. Het seminar krijgt daardoor ook het karakter van laboratorium.

Ze streeft naar een hoog niveau zonder moeilijk te doen of afschrikwekkend te zijn. Integendeel, ze bedient zich van films, colleges, kunst, discussies, cases en literatuur. Ze beoogt een hoogwaardig aanbod dat kleurrijk en aantrekkelijk is. Kerndocent op het Invitational Seminar is prof. dr Andries Baart, de grondlegger van de presentie, in samenwerking met dr. Guus Timmerman, wetenschappelijk medewerker van de stichting.

Wie als gemeente of organisatie deelneemt aan het Invitational Seminar steunt tegelijk de stichting: ze is een

niet gesubsidieerd kennisinstituut dat voor haar theoretische ontwikkelwerk funding nodig heeft. De coronacrisis heeft eens te meer laten zien hoe belangrijk dit werk van de stichting is.

Deelname: als organisatie of individueel

U kunt op twee manieren intekenen:

A Brede pakket - voor organisaties

Bestemd voor gemeentes en grote organisaties. U neemt met zes personen deel aan het seminar, en doet tal van ideeën op over de verbreding en verdieping van uw eenzaamheidsaanpak. Op maandag 23 mei bent u met zoveel mensen als u wilt toegelaten tot een digitale wrap-up waarin de thematiek van het seminar in 1,5 uur hernomen wordt. U kunt op uw werkplek dus op 23 mei een bijeenkomst beleggen met lokale organisaties en geïnteresseerden, met deze digitale wrap-up openen en in eigen kring na het sluiten van de lijn doorpraten. Zo geeft u een boost aan het beleid en werk rond eenzaamheid op uw werkplek.

Na de wrap-up hebt u bovendien ook nog het recht op een consultatie waarin uw plannen verder besproken kunnen worden. Het brede pakket kost €5.000.

B Smalle pakket - individuele deelname

Bestemd voor individuen die niet in een organisatieverband kunnen deelnemen. Zij schrijven in en nemen deel aan het seminar maar hebben geen toegang tot de wrap-up en ook geen recht op een consultatie. Deze voorziening bieden we omdat we ook graag degenen bedienen die geen organisatie achter zich hebben staan. Het smalle pakket kost €320,- p.p.

Aanmelden (en evt. vragen):

Judith Leest, stafid Stichting Presentie,

06-10917224 | j.leest@presentie.nl

Stichting Presentie

Stichting Presentie is een kennisinstituut voor relationele zorg. Die kennis ontwikkelen we steeds via praktijken. We ondersteunen professionals (en vrijwilligers) in zorg en welzijn, maar ook in het onderwijs, bij de woningbouw,

cliëntenorganisaties of in gevangenissen. En we leren steeds weer van en met hen wat goede zorg kan zijn. We werken in alle lagen van de organisatie: van uitvoerenden tot bestuurders. Onze kennis is dus altijd ook praktijkkennis. We ontwikkelden bovendien specifieke manieren van vorming. En bieden tal van leerprocessen aan - als cursus of op maat gemaakt. Naast deze leerprocessen doen we (vooral kwalitatief) onderzoek. Ook dat gebeurt altijd in wisselwerking met de zorgpraktijk.